

„ამირანდარეჯანიანი“
უკრაინული თარგმანის შესახებ
ABOUT THE UKRAINIAN TRANSLATION OF
“AMIRAN-DAREJANIANI”

სოფიო ჩხატარაშვილი
Sophio Chkhatarashvili

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of humanities

საკვანძო სიტყვები: ქართული ხალხური ეპოსი, ფოლკლორული
ტექსტის თარგმანი.

Keywords: Georgian folk epic, translation of the folklore text.

უკრაინული მწერლობაში ქართული ლიტერატურის, როგორც უძველესი, ორიგინალური და თვითმყოფადი შემოქმედების მიმართ ინტერესი ყოველთვის მუღვანდებოდა. XIX საუკუნეში თარგმანებიცა და კვლევებიც ხშირდება. უკრაინულად იკითხება ილიასა და აკაკის პოეზია, ინერება წერილები „ვეფხისტყაოსნის“ შესახებ. XX საუკუნეში მრავალფეროვანი ხდება სათარგმნი თემებიცა და ავტორებიც. მათ შორის, აღნიშნული საუკუნის მიწურულს, ყურადღებას იქცევს „ამირანდარეჯანიანი“, თხზულება მოსე ხონელის მიერ ქებული ამირანის შესახებ, რომლითაც უკრაინელი მწერალი და მთარგმნელი, ვასილ მისიკი, დაინტერესებულა.

„ამირანდარეჯანიანის“ სადაურობის შესახებ უკრაინულ ლიტერატურათმცოდნეობაში დომინანტურია მოსაზრება, რომ იგი არის ორიგინალური ქართული, ორიგინალური ფოლკლორული ნაწარმოები.

უკრაინული მწერლების ინტერესი აღმოსავლური ლიტერატურისა და კულტურის მიმართ ყოველთვის დიდი იყო. ცდილობდნენ, როგორც წაკითხვასა და შესწავლას, ისე მის თარგმნას მშობლიურ ენაზე. XIX საუკუნიდან იმატა კვლევებმა ორიენტალისტიკაში და დისციპლინად ჩამოყალიბდა.

1990 წელს კიევში გამომცემლობა „დნიპროს“ მიერ გამოიცა ვასილ მისიკის თარგმანები წიგნად „დასავლეთი და აღმოსავლეთი“, რომელშიც დაბეჭდილია „ამირანდარეჯანიანის“ უკრაინული თარგმანი. წიგნში აგრეთვე წარმოდგენილია: ომარ ხაიამის, ნიზამი განჯელის, უილიამ შექსპირის, ჯორჯ ბაირონის, პერსი ბიში შელის პოეზია. დასავლეთითა და აღმოსავლეთით დაინტერესებული უკრაინელი მწერალი „ამირანდარეჯანიანს“, ბუნებრივია, აღმოსავლეთის ბლოკში ათავსებს და პირველ ადგილსაც ანიჭებს ჩამონათვალში.

ვასილ მისიკის, როგორც მთარგმნელის, როლი რომ აღვნიშნოთ, დავასახელებთ იმ ფაქტს, რომ 1995 წელს უკრაინის მწერალთა ეროვნულმა კავშირმა დააწესა ვასილ მისიკის სახელობის ლიტერატურულ პრემია ორიგინალური პოეტური კრებულებისა და ლექსების თარგმანებისათვის. ვასილ მისიკი

თარგმნიდა ინგლისური, გერმანული, ფრანგული, რუსული, ბელორუსული, არაბული, აზერბაიჯანული და სხვა ენებიდან.

უკრაინული ლიტერატურისთვის ქართული რეალიები აღმოსავლურ კულტურასთანაა გაიგივებული. პოემა მდიდარია ონომასტიკური ერთეულებით. ვასილ მისიკს მცდელობა არ დაუკლია ანთროპონიმებისა თუ ტოპონიმების თარგმნის პროცესში.

ამირან დარეჯანისძეს ვასილ მისიკის თარგმანში სახელიც, სახეცა და ხასიათიც შენარჩუნებული აქვს.

საინტერესოა, როგორ შეძლო ვასილ მისიკმა ქართული ტექსტის თარგმნა. 1945 წელს უკვე არსებობდა „ამირანიანის“ რუსული თარგმანი, რომელიც შალვა ნუცუბიძეს ეკუთვნის. სავარაუდოდ, აღნიშნულ ტექსტს გაეცნობოდა ვასილ მისიკი, შესაძლებელია, დაეყრდნო კიდეც. იმავდროულად, საგულისხმოა ის ფაქტიც, რომ 30-იან წლებში ხარკოვში ცხოვრობს და მოღვაწეობს ცნობილი ქართველი მთარგმნელი გიორგი ნამორაძე, ხოლო ამავე პერიოდში ვასილ მისიკი ხარკოვის უნივერსიტეტის სტუდენტია. ისინი ერთად იბეჭდებიან ცნობილ ჟურნალში „ჩერვონი შლიახ“ (1929წ.). გარდა ამისა, მისთვის ცნობილი უნდა ყოფილიყო ა. გრენის, ა. ხახანაშვილის წერილები „ამირანდარეჯანიანის“ შესახებ.

საკუთარი სახელების (როგორებიცაა: ბადრი, უსუბი, ამირანი, ყამარი) გარდა, ყურადღებას იქცევს ბაცბაცდების თარგმნის საკითხი, რომელიც ტრანსლიტერაციით გადააქვს უკრაინელ მწერალს. გველეშაპის თარგმანს ხან ტრანსლიტერაციით სთავაზობს მკითხველს, ხან თარგმნის, როგორც დრაკონს.

ვასილ მისიკმა უკრაინელ მკითხველს საშუალება მისცა, გაიცნოს და აღიქვას ნაწარმოების სიუჟეტური ქარგა, მისი გმირების ხასიათი, რაინდული ეპოქის ანარეკლი.

„ამირანდარეჯანიანი“, როგორც ფოლკლორული ტექსტი და სათარგმნელად სპეციფიკური ნაწარმოები, ვასილ მისიკის თარგმანში უდავოდ შედგა. უკრაინელ მკითხველს იგი წარმოდგენას უქმნის ქართული ხალხური ეპოსის სახისა და მოტივების შესახებ.

ლიტერატურა:

- აკელიძე, კ.** (1981). ქართული ლიტერატურის ისტორია. II, თბილისი: „მეცნიერება“.
- კიკნაძე, ზ.** (2001). ქართული ხალხური ეპოსი. თბილისი: „ლოგოს პრესი“.
- მისიკი, ვ.** – Мисик, В.(1990). Zakhid i skhid. Pereklady. Kyiv Dnipro. [Мисик, В. Захід і схід. Переклади. Київ Дніпро.].
- ჩიქოვანი, მ.** (1947). „მიჯაჭვული ამირანი“. თბილისი: სტალინის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის გამომცემლობა.
- ხალიმონენკო, გ.** (2020). ქართული ლიტერატურის ისტორია. კიევი.

In Ukrainian literature, the interest in Georgian literature as an ancient, original and self-sufficient creative work has always been evident. Translations and studies also became more frequent in the 19th century. The poetry of Ilia and Akaki is read in Ukrainian, letters are written about “The Knight in the Panther’s Skin”. In the twentieth century, both translation topics and authors became more diverse. At the end of the mentioned century, attention was drawn to *Amiran-Darejaniani*, a poem about Amiran praised by Mose Khoneli, in which Vasyl Mysyk, the Ukrainian writer and translator, became interested. The prevailing opinion about *Amiran-Darejaniani*’s controversy in Ukrainian literary criticism is that it is an original Georgian folklore work.

The interest of Ukrainian writers in Oriental literature and culture has always been great. They tried to read and study it as well as translate it into their native language. From the nineteenth century onwards, research in oriental studies increased and became a discipline.

In 1990, Dnipro Publishing House released translations of Vasyl Mysyk in the book “West and East” in Kiev, which published a Ukrainian translation of *Amiran-Darejaniani*. The book also fea-

tures poetry by Omar Khayyam, Nizami Ganjeli, William Shakespeare, George Gordon Byron, Percy Bysshe Shelley. The Ukrainian writer interested in the West and the East, naturally, places *Amiran-Darejaniani* in the Eastern bloc and puts it on top of the list.

To emphasize the role of Vasyl Mysyk as a translator, it would be enough to mention the fact that in 1995 the National Writers' Union of Ukraine established the Vasyl Mysyk Literary Prize for translations of original poetry collections and poems. Vasyl Mysyk translated from English, German, French, Russian, Belarusian, Arabic, Azerbaijani and other languages.

For Ukrainian literature, Georgian realities are equated with Eastern culture. The poem is rich in onomastic units. Vasyl Mysyk did not spare any effort in translating anthroponyms or toponyms.

Amiran Darejanisdze has preserved the name, face and character in Vasyl Mysyk's translation.

It is interesting how Vasyl Mysyk was able to translate the Georgian text. In 1945, there was already a Russian translation of "Amiraniani", which belongs to Shalva Nutsubidze. It is probable that Vasyl Mysyk was acquainted with the mentioned text. Moreover, it is possible that he even relied on it. At the same time, it is noteworthy that the famous Georgian translator, Giorgi Namoradze lived and worked in Kharkov in the 1930s and, at the same time, Vasyl Mysyk was a student at Kharkov University. They were published together in the famous magazine "Chervoni Shliakh" (1929). In addition, he should have known about A. Gren, A. Khakhanashvili's letters about *Amiran-Darejaniani*.

In addition to the personal names (such as: Badri, Usubi, Amirani, Kamari), attention is drawn to the issue of translating Bakbakdev, which is transferred with alliteration by the Ukrainian writer. The translation of the Gveleshapi - dragon is sometimes alliterated to the reader, sometimes translated as a dragon.

Vasyl Mysyk allowed the Ukrainian reader to get acquainted with and perceive the plot of the work, the personality of the characters of the poem, and the reflection of the knightly era.

The translation of *Amiran-Darejaniani* by Vasyl Mysyk as a folklore text and a specific work to be translated was undoubtedly a success. Besides, it gave the Ukrainian reader an idea of the type and motives of the Georgian folk epic.

References:

- Kekelidze, K.** (1981). *kartuli literaturis istoria*. II. Tbilisi: „Metsniereba“ [History of Georgian Literature. II. Tbilisi; „Mecniereba“].
- Kiknadze, Z.** (2001). *kartuli khalkhuri eposi*. Tbilisi: “logos presi”. [Georgian Folk Epic. Tbilisi: “logos presi”].
- Mysyk, V.** (1990). *Zakhid i skhid. Pereklady*. Kyiv Dnipro. [East and West. Translations. Kyiv Dnipro].
- Chikovani, M.** (1947). „Mijach'vuli amirani“, Tbilisi: Stalinis sakhelobis tbilisis sakhelmtsipo universitetis gamomtsemloba. [“Chained Amirani” Tbilisi: Stalin Tbilisi State University Press].
- Khalimonenko, G.** (2020). *Kartuli literaturis istoria*, Kievi. [History of Georgian Literature. Kyiv].